

Број: 1-02-34900-23/15-37

Датум: 10.10.2017.

Београд

На основу чл. 3. тач. 2) и 5), 8. став 1. тачка 2) и 22. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), чл. 136, 140. и 141. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС“, број 18/16), чл. 12. став 1. тачка 2) и 28. Статута Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС“, бр. 125/14 и 30/16), а у складу са Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 70/11), у поступку имплементације решења Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге о одређивању оператора са значајном тржишном снагом на veleprodajном тржишту терминације позива у мобилној мрежи број: 1-02-34900-23/15-12 од 1.12.2015. године,

директор Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге
доноси

РЕШЕЊЕ

- I.** Цена терминације позива у мобилној мрежи оператора Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д. из Београда, Таковска 2, TELENOR D.O.O, из Београда, Омладинских бригада 90 и VIP MOBILE DOO, Нови Београд, Милутина Миланковића 1ж, утврђује се, у износу од 1,43 дин/мин, без пореза на додату вредност, почев од 1.1.2018. године.
- II.** Обавезују се оператори из става I. диспозитива овог решења да постојеће стандардне понуде за услугу терминације позива у мобилној мрежи, као и уговоре о интерконекцији ускладе са овим решењем.
- III.** Ово решење је коначно.

Образложење

Решењем Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција) број: 1-02-34900-23/15-12 од 1.12.2015. године Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д. из Београда, Таковска 2 (у даљем тексту: Телеком Србија а.д.), TELENOR D.O.O, из Београда, Омладинских бригада 90 (у даљем тексту: TELENOR D.O.O.) и VIP MOBILE DOO из Београда, Омладинских бригада 21, сада Милутина Миланковића 1ж (у даљем тексту: VIP MOBILE DOO) одређени су за операторе са значајном тржишном снагом на veleпродајном тржишту терминације позива у мобилној мрежи. Предметним решењем је, између осталог, прописана и обавеза контроле цена. Агенција је потом донела решење број: 1-02-34900-23/15-26 од 12.2.2016. године, којим је одредила цену терминације позива у мобилној мрежи, без пореза на додату вредност, у износу од 2,75 дин/мин, за период од 1.5.2016. године до 31.12.2016. године и у износу од 2,07 дин/мин, за период од 1.1.2017. године и даље.

У поступку имплементације решења број: 1-02-34900-23/15-12 од 1.12.2015. године, Агенција је на основу својих овлашћења наставила са континуираним праћењем тржишта терминације позива у мобилним мрежама у Републици Србији, региону и Европској унији и предложила снижавање цене терминације позива у мобилним мрежама оператора из става I. диспозитива овог решења.

Сагласно одредбама члана 22. ст. 1. и 3. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10 и 60/13-УС и 62/14, у даљем тексту: Закон) и члана 11, а у вези са чланом 102. и 106. став 5. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС“, број 18/16), Агенција је у поступку који претходи доношењу одговарајућег решења операторима Телеком Србија а.д., TELENOR D.O.O. и VIP MOBILE DOO. упутила обавештење са захтевом за изјашњење број: 1-02-34900-23/15-31, 1-02-34900-23/15-32 и 1-02-34900-23/15-33 од 5.9.2017. године. Предметним обавештењем Агенција је тражила став напред наведених оператора у вези са снижавањем цене терминације у мобилним мрежама и истима омогућила да у остављеном року доставе документацију и друге доказе које сматрају релевантним за одлучивање у овој управној ствари. У Табели 1 приказане су цене терминације позива у мобилним мрежама у државама из окружења које се граниче са Републиком Србијом, и то у: Републици Хрватској, Мађарској, Румунији, Бугарској, Македонији, Албанији, Црној Гори и Босни и Херцеговини, које су коришћене за прорачун просечне цене терминације саобраћаја у мобилној мрежи.

Табела 1 - Терминација у мобилним мрежама у државама региона

Држава	Цена терминације (евроцент/минуто)
Хрватска	0,6248
Мађарска	0,5528
Румунија	0,9600
Бугарска	0,7158
Македонија	1,0245
Албанија	1,0874
Црна Гора	1,0600
Босна и Херцеговина	3,5790
Просек у евроцентима по минуто	1,2005
Просек у динарима по минуто	1,43

Агенција се, као и до сада, при одређивању цене терминације одлучила за примену симетричних цена терминације у мобилним мрежама, сагласно члану 3. Закона, а што је у складу и са Препоруком Европске комисије од 7. маја 2009. године о регулацији цена фиксне и мобилне терминације позива у Европској унији (2009/396/ЕЗ) (у даљем тексту: Препорука Европске комисије) и праксом у већини европских држава. Наиме, према BEREC-овом извештају „*Termination rates at European level January 2017*“, BoR (17) 101, у 33 од 37 земаља се примењују симетричне цене терминације саобраћаја.

За све државе, осим за Босну и Херцеговину, извор података је BEREC извештај „*Termination rates at European level January 2017*“, BoR (17) 101, од 1. јуна 2017. године.

У случају Албаније, која има асиметричне цене, Агенција је узела најнижу цену терминације.

Извор података за Босну и Херцеговину је документ „*Анализа тржишта позива који завршавају у индивидуалним мобилним мрежама - велепродајни ниво- Сарајево, новембар 2016. године*“, који се налази на интернет страници Регулаторне агенције за комуникације Босне и Херцеговине (www.rak.ba). Цена из предметног документа у износу од 0,07 КМ/минуто, која важи од 1.7.2015. године, прерачуната је у евре по фиксном курсу ВАМ према еврџ од 1,95583.

Просечна цена терминације саобраћаја у мобилној мрежи за све напред наведене државе је 1,2005 евроценти по минуто, што по средњем курсу Народне банке Србије (у даљем тексту: средњи курс НБС) на дан 18.8.2017. године, у износу од 119,29 динара за један евро, износи 1,43 динара по минуто.

Оператори Телеком Србија а.д., VIP MOBILE DOO и TELENOR D.O.O. су у поступку доношења овог решења доставили своја изјашњења и изнели наводе о битним чињеницама и околностима за доношење решења.

Телеком Србија а.д. је у свом изјашњењу број: 336375/3-2017 од 22.9.2017. године, изнео да је упознат са трендом пада цена терминације позива у мобилној мрежи у земљама Европске уније, али да је мишљења да наведени тренд није од значаја за земље које немају статус чланица ЕУ, јер су услови тржишта једних и других земаља битно различити. Такође, истакао је да је потребно водити рачуна о адекватном избору земаља за поређење, јер су Хрватска, Мађарска, Румунија и Бугарска чланице ЕУ и део једног хармонизованог економског простора. Телеком Србија а.д. сматра да анализа није довољно квалитетна, јер не даје тачне резултате ако се узима у обзир само проста аритметичка средина без вредновања специфичности једног хармонизованог тржишта на коме послују оператори у земљама које су чланице ЕУ. Истакао је и да је предложено смањење значајно и да ће значајно негативно утицати на приходе мобилних оператора. Став овог оператора је да је остављен неприхватљиво кратак рок до почетка примене ниже цене терминације, те предлаже да се до циљне цене терминације дође фазним снижавањем цене, а почевши од 1. јуна 2018. године, што би допринело предвидивости пословања. Предлог Телеком Србија а.д. је да се у прорачуну примени пројекција курса евра у 2018. години, с обзиром да је, према мишљењу овог оператора, примењени курс од 119,29 динара према еврџу сувише низак, имајући у виду вредности курса у току 2017. године.

VIP MOBILE DOO је у свом изјашњењу број: K234/17 од 22.9.2017. године изнео да подржава предлог Агенције о одређивању нових, нижих цена терминације позива у мобилној мрежи, као и напоре да се у наредном периоду цена терминације заснива на BU-LRIC трошковном моделу. С тим у вези, VIP MOBILE DOO се слаже да се до момента ступања на снагу BU-LRIC трошковог модела у Републици Србији одређивање цене терминације позива у мобилној мрежи заснива на методу упоређивања („benchmarking“) цена мобилне терминације у државама у окружењу. VIP MOBILE DOO указује да досадашња одлука Агенције о примени „glidepath“ метода, односно метода постепеног смањивања цене терминације није успела да спречи огромне губитке VIP MOBILE DOO по основу трошкова интерконеције, јер су све време на снази симетричне цене мобилне терминације, те да Агенција, према мишљењу овог оператора, није предузела регулаторне мере за отклањање неравноправног положаја VIP MOBILE DOO у односу на друга два мобилна оператора. VIP MOBILE DOO сматра да увођење регулаторне мере примене асиметричних цена интерконеције може да ублажи присутне неравноправности на veleпродајном тржишту мобилне телефоније између оператора. С тим у вези, VIP MOBILE DOO захтева одлагање примене предложене цене терминације на 1. јануар 2019. године само за оператора VIP MOBILE DOO. Такође, предлаже да за терминацију позива у VIP MOBILE DOO мрежу остане на снази постојећа цена у износу од 2,07 динара, док би за друга два оператора на снази била предложена цена у износу од 1,43 динара. Предлог је и да се након завршене анализе на основу BU-LRIC трошковог модела дефинисане цене примењују на VIP

MOBILE DOO одложено годину дана, док би у том периоду од годину дана важиле цене из претходног периода. Предлог VIP MOBILE DOO је да се овај принцип примењује наредне три године почев од 1. јануара 2018. године и закључно са 31. децембром 2020. године, након чега би се поново примењивале симетричне цене терминације. Анализе veleпродајног тржишта терминације позива у мобилној мрежи које су спроведене 2011. године, односно 2015. године, према наводима VIP MOBILE DOO, јасно указују на неједнак положај који је резултат касног уласка на тржиште VIP MOBILE DOO у односу на друга два оператора, те односа саобраћаја како између оператора, тако и обима саобраћаја унутар мреже. VIP MOBILE DOO сматра да Република Србија значајно касни у примени регулативе у области електронских комуникација, а која се односи на примену мера заштите најмањих оператора на тржишту по питању одређивања цена терминације у мобилне мреже. Оператор истиче да је од самог почетка свог пословања у Републици Србији захтевао увођење BU-LRIC модела и примену асиметричних цена интерконекије. Према речима VIP MOBILE DOO, његовим уласком на тржиште симетрична цена терминације у мобилну мрежу и даље је остала на снази, те су тако интерконекијски приходи постали један од главних извора прихода друга два оператора, а на штету VIP MOBILE DOO који трпи огромне трошкове по основу интерконекије. Према наводима VIP MOBILE DOO анализа саобраћаја између оператора показује да услед мање корисничке базе VIP MOBILE DOO има значајно мањи проценат примљених позива, што даље има за последицу огромне губитке на основу трошкова интерконекије. У свом изјашњењу VIP MOBILE DOO је доставио и графиконе на којима је приказан однос долазног саобраћаја у мрежи VIP MOBILE DOO и друга два оператора у периоду од 2007. до 2014. године. Према наводима VIP MOBILE DOO, када је у питању обим саобраћаја унутар мреже, на основу података Агенције приказаних у овире Извештаја о анализи релевантног тржишта из 2011. и 2015. године, Телеком Србија а.д. и TELENOR D.O.O. остварују економију обима, с обзиром да чак преко 70% одлазних позива заврши у оквиру мрежа наведена два оператора. VIP MOBILE DOO нарочито у првим годинама пословања није остваривао економију обима, тек од 2011. године и то у значајно мањем обиму у односу на друга два оператора. VIP MOBILE DOO наводи да је мера примене асиметричних цена мобилне терминације у циљу заштите најмањег оператора на тржишту којом се обезбеђују конкурентски услови пословања свим учесницима у складу са регулативом и праксом земаља у Европској унији. Уједно указује да је тренутна Препорука Европске комисије да се више не примењује асиметрија у терминацији, али према наводима VIP MOBILE DOO, то је само из разлога што су земље Европске уније током вишегодишњег периода имале асиметрију у ценама терминације и она је испунила своју сврху. У том смислу, VIP MOBILE DOO сматра да ова препорука није применљива на Републику Србију, где асиметрија у терминацији није никада постојала. Поред каснијег уласка VIP MOBILE DOO на тржиште Републике Србије у односу на друга два оператора (разлика износи више од 10 година), те асиметрије у односу саобраћаја између оператора, VIP MOBILE DOO је, како наводи, такође био изложен додатним трошковима, који се односе на изградњу инфраструктуре, као и трошковима коришћења услуге националног ромина. VIP MOBILE

DOO стога предлаже увођење регулаторне мере асиметрије цена интерконекције за терминирање позива у мобилне мреже.

TELENOR D.O.O. је у свом изјашњењу под бројем: 125/268/17 од 25.9.2017. године указао да у оквиру предметног обавештења Агенције није дефинисан циљ регулације предметних цена, нити дата ближа анализа свих ефеката претходне регулације цена терминације на veleпродајно и малопродајно тржиште мобилних комуникација. У свом изјашњењу TELENOR D.O.O. је доставио и табелу са прегледом цена терминације позива у мобилној мрежи за период од 2014. до 2017. године и предлогом цене у износу од 1,43 дин/мин од 2018. године, те процентима снижења цене у односу на цену из претходног периода. На основу приказаних података о процентуалном смањењу цене терминације, истакао је неслагање са ставом Агенције да смањење није значајно. Такође, прегледом *benchmark* анализе коју је Агенција доставила у оквиру обавештења, TELENOR D.O.O. је изнео потребу за корекцијом цена у погледу Републике Хрватске (0,8375 евроценти/мин) и Албаније (1,2794 евроценти/мин, која одговара просечној цени терминације). Такође, TELENOR D.O.O. је изнео молбу да се, имајући у виду нестабилно тржиште валута евра и динара из дана у дан, прерачунавање просечне цене терминације у региону у динарској противвредности не обрачунава на одређени дан у години (18.8.2017. евро/РСД=119,29), већ да се користи просечна вредност средњег курса динара у току 2017. године, као најрационалније и најпрецизније решење. Према наводима TELENOR D.O.O., просечна цена терминације саобраћаја у мобилној мрежи за државе у региону је 1,25 евроценти/мин, што по средњем курсу НБС за 2017. годину, наведеном од стране оператора, у износу од 122,5439 динара за један евро износи 1,53 динара/мин. Стога, TELENOR D.O.O. предлаже да се измени предложена цена од 1,43 динара/мин у цену од 1,53 динара/мин почевши од 1. јануара 2018. године.

У поступку одлучивања Агенција је у целости ценила наведена изјашњења оператора Телеком Србија а.д., VIP MOBILE DOO и TELENOR D.O.O. дата у вези са снижавањем цене терминације позива у мобилној мрежи, размотрила изнете примедбе и сугестије и утврдила следеће чињенице и разлоге који су били одлучни при оцени навода изнетих у изјашњењима оператора.

У вези са коментаром Телеком Србија а.д. да тренд смањења цена терминације није од значаја за земље које немају статус чланица ЕУ, Агенција указује да је тренд смањења цена на veleпродајном тржишту терминације позива у мобилној мрежи присутан из године у годину не само у државама Европске уније, већ и у другим европским државама, укључујући и државе у региону које су обухваћене предметном „*benchmark*“ анализом. Агенција је приликом утврђивања цене терминације позива у мобилној мрежи применила методу упоређивања („*benchmark*“), коју је и раније примењивала обухватајући увек исте земље. Наведеном методом обухваћене су државе у окружењу, односно четири државе чланице Европске уније и четири државе које још увек нису чланице Европске уније.

У вези са предлогом Телеком Србија а.д. за фазно снижавање цене терминације, Агенција сматра да годишње смањење цене није веће од годишњег смањења цене у

претходне 2 (две) године посматрано у апсолутном износу, те да је оправдано применити смањење у једном кораку како је предложено у обавештењу. Такође, Агенција указује да се смањењем цене терминације смањују и трошкови по основу терминације. Агенција је, уједно, при одређивању датума за почетак примене наведене цене водила рачуна да операторима са значајном тржишном снагом на релевантном тржишту, ради извесности и правне сигурности, остави одговарајући временски период за припрему до почетка примене нове цене терминације позива у мобилној мрежи, те остаје при ставу да датум почетка примене цене буде 1. јануар 2018. године.

Поводом предлога Телеком Србија а.д. да се при обрачуна цене примени пројекција курса евра у 2018. години, Агенција сматра да није могуће дати пројекцију курса евра за 2018. годину, јер такве пројекције не објављује ни Народна банка Србије.

У вези са наводима VIP MOBILE DOO да је неопходно увођење асиметричних цена терминације и то са одложеним почетком примене цене у износу од 1,43 динара/мин од 1. јануара 2019. године само у мрежи VIP MOBILE DOO, Агенција указује да је оператор VIP MOBILE DOO 2006. године добио Лиценцу за јавну мобилну телекомуникациону мрежу и услуге јавне мобилне телекомуникационе мреже у складу са GSM/GSM 1800 и UMTS/IMT-2000 стандардом, те је у мају, односно јулу 2007. године постигао договор са Телеком Србија а.д. и TELENOR D.O.O. о висини цене терминације и потписао уговоре о интерконекцији, без посредства Агенције. Одредбом члана 47. тада важећег Закона о телекомуникацијама („Службени гласник РС“ бр. 44/03, 36/06 и 50/09-УС) је било прописано, између осталог, да ако два јавна телекомуникациона оператора не могу да постигну договор о интерконекцији у року од три месеца од упућеног захтева за закључење уговора, сваки од њих може да затражи од Агенције да доноси одлуку која ће заменити уговор. То значи да је оператор VIP MOBILE DOO одмах по уласку на тржиште мобилне телефоније добровољно прихватио симетричну цену терминације позива која је важила за друга два оператора. Агенција је 2013. године, приликом доношења првог решења о цени терминације позива у мобилној мрежи оператора Телеком Србија а.д., TELENOR D.O.O. и VIP MOBILE DOO (број: 1-02-3491-818/11-22, од 20.8.2013. године), применила метод постепеног смањивања цене терминације, уважавајући Препоруку Европске комисије, којом се препоручује да национална регулаторна тела обезбеде симетричне цене терминације најкасније до 31.12.2012. године, као и постојећи тренд снижавања цена терминације са циљем подстицања конкуренције на тржишту електронских комуникација, што је у складу са чланом 3. Закона. У Препоруци Европске комисије, у параграфу (2), се наводи да су поједина национална регулаторна тела одобрила принцип асиметрије на основу тога што је реч о операторима који су тек ушли на тржиште и који још увек нису остварили корист од економије обима и/или су подвргнута другачијим трошковним условима, али да се број оваквих случајева смањује. Чланом 10. наведене препоруке је прописано да уколико нови мобилни оператор послује испод минималног ефикасног нивоа уз веће инкременталне трошкове, национално регулаторно тело може дозволити да се такви трошкови надокнаде преко регулисаних цена терминације током одређеног прелазног периода, а који не би требало да премашује 4 (четири) године након

уласка новог оператора на тржиште. Како је оператор VIP MOBILE DOO ушао на тржиште 2006. године, увођење принципа асиметрије при одређивању цена терминације позива преко десет година након уласка на предметно тржиште би било у супротности са одредбама из наведене препоруке, те Агенција остаје при ставу да се на цене терминације позива у мобилној мрежи примењује принцип симетрије.

Када је реч о наводима VIP MOBILE DOO у вези са трошковима и губицима по основу интерконекције, Агенција указује да се смањењем цена терминације позива у мобилној мрежи смањује губитак чак и при истом саобраћају.

У вези са аргументом TELENOR D.O.O. да Агенција није дефинисала циљ регулације предметних цена, Агенција указује да су мобилни оператори Телеком Србија а.д., VIP MOBILE DOO и TELENOR D.O.O. одређени решењем Агенције број: 1-02-34900-23/15-12 од 1.12.2015. године, за операторе са значајном тржишном снагом на veleprodajном тржишту терминације позива у мобилној мрежи, те им је истим решењем одређена и обавеза контроле цена, односно регулација предметне цене терминације. Када је реч о неслагању оператора са ставом Агенције да смањење није значајно, Агенција указује да годишње смањење цене није веће од годишњег смањења цене у претходне 2 године посматрано у апсолутном износу.

Агенција је за потребе „benchmark“ анализе поредила важеће цене терминације позива у одабраним земљама, те подаци које оператор TELENOR D.O.O. наводи у погледу цене у Републици Хрватској нису исправни, јер је према BEREC-овом извештају „*Termination rates at European level January 2017*“, (страница 48), важећа цена од 1. јула 2017. године у Републици Хрватској 0,6248 евроценти/мин, а која одговара важећој Одлуци Хрватске регулаторне агенције за мрежне дјелатности (klasa: UP/I-344-01/16-05/08, urbroj: 376-11-16-12 од 14.9.2016. године). Агенција је у погледу цене терминације у Албанији користила најнижу цену терминације, јер иста важи за три од четири оператора, који чине 94,82% тржишта мерено бројем корисника, према BEREC-овом извештају „*Termination rates at European level January 2017*“, (страница 42).

Приликом одређивања средњег курса динара према еврoу, Агенција је применила исти принцип обрачунавања по курсу на одређени дан, као и приликом доношења претходног решења о одређивању цене терминације позива у мобилној мрежи.

На основу наведеног, донета је одлука као у ставу I. диспозитива овог решења.

Обавеза из става II. диспозитива овог решења, којом се операторима налаже да постојеће стандардне понуде за услугу терминације позива у мобилној мрежи, као и уговоре о интерконекцији ускладе са овим решењем, прописана је Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 70/11).

Такође, Агенција истиче да је приликом доношења овог решења посебно имала у виду и све циљеве и начела регулисања односа у области електронских комуникација прописане одредбом члана 3. Закона, као и обавезу да на исте пази *ex officio*.

Надлежност Агенције да одлучује о правима и обавезама оператора и корисника прописана је одредбом члана 8. став 1. тачка 2) Закона.

Одредбом члана 22. Закона, између осталог, прописано је да Агенција, у складу са законом, одлучује о правима и обавезама оператора решењем које доноси директор Агенције.

Упутство о правном средству: Ово решење је коначно сагласно члану 22. став 4. Закона и против истог се може тужбом покренути управни спор пред Управним судом у року од 30 дана од дана његовог достављања.

ДИРЕКТОР

др Владица Тинтор

Достављено:

- Телеком Србија а.д.,
- TELENOR D.O.O,
- VIP MOBILE DOO,
- Служби за анализу тржишта и рачуноводство трошкова,
- Архиви.